

Konkurrenskraftsavtalets verkningar på den kommunala ekonomin 2017

Konkurrenskraftsavtalet syftar till att förbättra sysselsättningen och öka den ekonomiska tillväxten genom lägre arbetsenhetskostnader. Avtalet stöder samtidigt också anpassningen av de offentliga finanserna, eftersom sänkningen av sjukförsäkringsavgiften för alla arbetsgivare finansieras genom sparåtgärder inom offentliga sektorn. Det uppstår också ett anpassningstryck inom offentliga sektorn då konkurrenskraftsavtalet utöver utgiftsbesparingar också minskar inkomsterna inom offentliga sektorn med nästan en procentenhet i förhållande till bruttonationalprodukten.

Merparten, omkring 900 miljoner euro, av konkurrenskraftsavtalets sammantagna försvagande effekter på de offentliga finanserna gäller statsfinanserna. För kommunernas finansiella ställning är nettoeffekten av avtalet enligt Finansministeriet -90 miljoner euro. När man också beaktar konsekvenserna av det sänkta statsandelsindexet är de sammanräknade verkningarna -168 miljoner euro. Vid förhandlingarna om konkurrenskraftsavtalet var utgångspunkten ändå att avtalet inte skulle försämra balansen i den kommunala ekonomin.

Konkurrenskraftsavtalet kommer att minska verksamhetsutgifterna inom den kommunala ekonomin redan från och med 2017. Verksamhetsutgifterna minskar till följd av att de kommunala arbetsgivarnas arbetspensions-, arbetslöshetsförsäkrings- och sjukförsäkringsavgift sänks och semesterpenningarna skärs ner. Dessutom uppskattar Finansministeriet att verksamhetsutgifterna minskar med 93 miljoner euro då årsarbetstiden förlängs, trots att kommunerna upplever det som en stor utmaning att minska arbetskraftskostnaderna genom denna åtgärd. Sammantaget innebär konkurrenskraftsavtalet att de kommunala arbetsgivarnas kostnader minskar med knappt 700 miljoner euro nästa år. För lönernas del blir det inga avtalshöjningar 1.2.2017–31.1.2018.

Utöver utgiftsbesparingar kommer konkurrenskraftsavtalet också att minska inkomsterna inom den kommunala ekonomin med närmare 800 miljoner euro år 2017.

Avtalet minskar inte bara arbetsgivarnas socialförsäkringsavgifter utan höjer också löntagarnas lagstadgade socialförsäkringsavgifter i motsvarande grad. Denna strukturella förändring försvagar kommunernas inkomstbas, eftersom höjningarna av avgifterna ökar löntagarnas skatteavdrag, vilket i sin tur innebär mindre skatteunderlag för kommunerna. Förändringarna i de lagstadgade avgifterna kompenseras inte av kommunerna såsom ändringar i inkomstskattegrunderna, trots att en särskiljning av skattegrunder och lagstadgade avgifter lämnar mycket rum för tolkning. På grund av de höjda löntagaravgifterna kommer kommunerna nästa år att förlora skatteinkomster på uppskattningsvis 356 miljoner euro. En stor del av beloppet beror på att sjukvårdspremien för löntagare sänks och den försäkrades dagpenningsspremie höjs i motsvarande mån.

Då sjukförsäkringsavgiften för privata sektorn sänks får fonderna ett finansieringsunderskott på cirka 700 miljoner euro nästa år. I syfte att finansiera detta underskott kommer statsandelen för kommunal basservice nästa år att skäras ner med 356 miljoner euro och statsandelen inom Undervisnings- och kulturministeriets förvaltningsområde med 16 miljoner euro. Till följd av regeringens statsandelsnedskärningar innebär ändringarna i konkurrenskraftsavtalet att den kommunala ekonomin stramas åt en aning.

Regeringen har ändå förbundit sig till att balansera den kommunala ekonomin på lång sikt. Därför är det motstridigt att konkurrenskraftsavtalet i slutändan försvagar den kommunala ekonomin. Dessutom kommer förlängningen av arbetstiden inte nödvändigtvis att ge den kommunala ekonomin så stora utgiftsbesparingar som regeringen uppskattat i budgetpropositionen och använt som utgångspunkt för statsandelsnedskärningarna.

Nyttan av konkurrenskraftsavtalet, försämringen av skatteunderlaget och statsandelsnedskärningarna bestäms och fördelas på kommunerna utgående från olika faktorer. Avtalets sammantagna verkningar för enskilda kommuner kan därmed avvika betydligt från det nationella genomsnittet. Konkurrenskraftsavtalet får inte försätta enskilda kommuner i en oskälig ställning.